

**ULUSAL VE ULUSLARARASI DÜZEYDE BİREYSEL EMEKLİLİK
SİSTEMLERİNDE VERGİLEME ANLAYIŞI
VE ÖNERİLER**

Mustafa ÇOLAK*

ÖZET

Kamusal sosyal güvenlik sistemlerine ek olarak son dönemlerde bireysel tasarruf planları veya emeklilik sistemlerinin yoğun bir şekilde devreye girdiği görülmektedir. Bu planlar, kamusal tasarruf eksikliğini giderme ve ekonomik büyümeyi sağlama noktasında önemli bir araç konumundadır. Bireyler açısından ise bir tasarruf aracı olmakla beraber gelecek gelir akımlarının garanti altına alınmasında önemli bir enstrüman durumundadır. Böylesine önemli bir finansal aracın, başta vergi olmak üzere teşvik tedbirleri ile sürdürülebilir ve etkin bir kaynak haline dönüştürülmesi, önemli bir açılım getirebilecektir. Bu açıdan vergi mevzuatı, uluslar arası uygulamalar paralelinde gözden geçirilmelidir. Teşvik tedbirleri ile bireysel tasarrufların, özel emeklilik fonlarına yönlendirilmesi, cari açığın finansmanı, kaynak kullanım maliyetlerinin aşağı çekilmesi ve sağlam bir finansal sistemin varlığı için önemli bir işlev görebilecektir.

Anahtar Kelimeler: Bireysel emeklilik, kamu finansmanı, vergi teşvikleri.

**THE CONCEPT OF TAXATION OF PRIVATE PENSION SYSTEMS AT
NATIONAL AND INTERNATIONAL LEVEL AND RECOMMENDATIONS**

ABSTRACT

In addition to the public social security systems, it is seen that individual savings plans or retirement systems reveal recently. These plans are important tools which eliminate the lack of public savings and provide economic growth. For individuals, that is an important instrument for guaranteeing the future income streams as well as being a savings instrument. Transformation to sustainable and efficient source of such an important financial instrument through mainly tax measures will bring a significant perspective. In this respect, the tax legislation should be revised in line with international practices. Directing individual savings to private pension funds through incentive measures can be able to see an important function for the financing the current account deficit, lowering the cost of source use and presence of a robust financial system.

Keywords: Private pension funds, public funding, tax incentives.

I- GİRİŞ

Kamu sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı olarak, bireylerin emekliliğe yönelik tasarruflarının yatırıma yönlendirilmesi ile emeklilik döneminde ek bir gelir sağlanarak refah düzeylerinin yükseltilmesi, ekonomiye uzun vadeli kaynak yaratarak

*Dr. Maliye Bakanlığı, Daire Başkanı

istihdamın artırılması ve ekonomik kalkınmaya katkıda bulunulmasını teminen, gönüllü katılıma dayalı ve belirlenmiş katkı esasına göre oluşturulan bireysel emeklilik sisteminin düzenlenmesi ve denetlenmesi amacıyla 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu (Bkz. 07.04.2001/ 24366 R.G) ile yasal düzenlemeler yapılmıştır.

Yapılan yasal düzenleme ile faaliyete geçen bireysel emeklilik sistemleri ile gelinen noktada 2.281.478 adet katılımcı sayısına, yaklaşık 12 milyar fon büyüklüğüne ulaşan (2010 Yılı Türkiye'de Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyeti Hakkında Rapor, Tablo 57: Bireysel Emeklilik Sözleşmelerine İlişkin 2010 Yılı Verileri) bireysel emeklilik sözleşmelerinin, hızlı büyüyen bir finansman aracı olarak vergi başta olmak üzere birtakım teşvik unsurları ile desteklenmesi, ulaşılan başarılı performansın artırılmasında önemli katkılar sunabilecektir.

Bu çerçevede, bireysel emeklilik sistemi ile ilgili halihazır uygulanmakta olan vergi düzenlemelerine geçilmeden önce sistemin genel esasları, uluslararası boyutta konuya yaklaşım, vergi tedbirinin ortaya koyduğu ampirik sonuçlar üzerinden gelecek dönemlerde izlenmesi gereken politika önerileri bazında analiz ve değerlendirmelerde bulunulacaktır.

II- BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ ESASLARI

1-Sisteme Giriş ve Emeklilik Sözleşmesi

Bireysel emeklilik sistemine medeni hakları kullanma ehliyetini haiz kişiler katılabilir. Sisteme katılacak kişiler şirket ile emeklilik sözleşmesi imzalamak zorundadırlar.

Emeklilik sözleşmesi, katılımcının (*Emeklilik sözleşmesine kendi ad ve hesabına taraf olan gerçek kişi*) bireysel emeklilik sistemine girmesine, katkı paylarının ödenmesine ve fonlarda yatırıma yönlendirilmesine, birikimlerin bireysel emeklilik hesaplarında izlenmesine, yapılacak kesintilere, katılımcının sistemden ayrılmasına, emekli olmasına, katılımcı veya lehdarlarına yapılacak ödemelere ilişkin

esaslar ile tarafların diğer hak ve yükümlülüklerine ilişkin hususları düzenleyen sözleşmedir.

Bireysel emeklilik sözleşmesi ise bireysel emeklilik planına bağlı olarak şirket ile katılımcının taraf olarak yer aldığı emeklilik sözleşmesidir.

2- Emeklilik Plan ve Seçenekleri

Bir yılda azami dört kez değiştirilebilen emeklilik planları, katılımcıya sunulan fonların unvanlarını, asgari katkı payı tutarını, giriş aidatını, yönetim giderini, fon işletim giderini ve bunlara ilişkin hesaplamalar ile emeklilik sözleşmesinin uygulanmasına ilişkin diğer teknik esasları içeren bir süreci ifade etmektedir. Bu planlar içinde, asgari katkı payı, hedef kitlenin gelir durumu ile emeklilik planının yönetim ve fon işletim giderleri dikkate alınarak belirlenir ve brüt asgari ücretin yüzde beşinden az olamaz.

Emeklilik planlarına uygun olarak katılımcı, sisteme giriş tarihinden itibaren en az on yıl sistemde bulunmak koşulu ile 56 yaşını tamamladıktan sonra emekli olmaya hak kazanır. Emekliliğe hak kazanan katılımcı, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerinin bir kısmının veya tamamının defaten ödenmesini ya da yapacağı yıllık gelir sigortası sözleşmesi çerçevesinde kendisine maaş bağlanmasını talep edebilir. Şirket, katılımcının kısmen veya tamamen ödeme talebini, katılımcının emeklilik sözleşmesi gereği hak sahibi olduğu tarihten itibaren yedi iş günü içerisinde yerine getirmekle yükümlüdür. Katılımcının birikimlerinin ödenmesini talep etmesi veya başka bir şirket veya hayat sigorta şirketi ile yıllık gelir sigortası sözleşmesi yapması halinde, hesabındaki birikimler herhangi bir kesinti yapılmadan yazılı bildirimden itibaren en geç yedi iş günü içerisinde kendisine ödenir veya ilgili şirkete aktarılır.

Yıllık gelir sigortası, toplu veya belirli süreler içinde yapılan katkılara göre sigortalının yaşaması halinde hemen veya belli bir süre sonra başlayan, sigortalıya veya lehdarlarına ömür boyu veya belirli süreler için yapılan düzenli ödemelerdir. Yıllık gelir sigortası sözleşmesine göre belirlenen emeklilik maaşı, aylık, üçer aylık, altı aylık veya yıllık olarak ödenebilir. Yıllık gelir sigortası sözleşmelerinde, yıllık

gelir sigortası genel şartları çerçevesinde ilgili şirketin üstlenmiş olduğu rizikonun, tazminat yükümlülüğünün türü ve kapsamının, tarafların hak ve yükümlülüklerinin, ödeme dönemlerinin, sözleşme süresi ve sözleşmeyi sona erdiren hallerin ve ilgili diğer hususların belirtilmesi zorunludur.

Emeklilik sözleşmesi süresi içerisinde, katılımcının vefat etmesi halinde lehdarı, sürekli iş göremezlik durumunun ortaya çıkması halinde ise katılımcı, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerin kendisine ödenmesini talep edebilir. Katılımcının emekliliğe hak kazanmadan sistemden ayrılma talebinde bulunması halinde ise, bireysel emeklilik hesabındaki birikimler emeklilik sözleşmesi hükümleri çerçevesinde kendisine ödenir.

3- Katılımcının ve Şirketin Hak ve Yükümlülükleri

Katılımcı, emeklilik sözleşmesinde belirtilen esaslar dahilinde, şirket nezdinde açılacak bireysel emeklilik hesabına yaptığı katkının aynı şirkete ait birden fazla emeklilik yatırım fonu arasında paylaşılmasına karar verebilir ve birikimlerinin başka bir emeklilik şirketine aktarılmasını talep edebilir. Bu halde şirket bildirimden itibaren en geç yedi iş günü içerisinde talebi yerine getirmekle ve birikimlerle birlikte bu hesaba ilişkin bilgi ve belgeleri aktarmakla yükümlüdür. Başka bir şirkete aktarım talebinde bulunulabilmesi için şirkette en az bir yıl süreyle kalınmış olması gereklidir. Katılımcının emekliliğe hak kazanmadan sistemden ayrılması halinde bireysel emeklilik sistemine giriş tarihinden kaynaklanan süreye ilişkin haklar kaybedilir.

Katkı payı, emeklilik sözleşmesinin yürürlüğe girmesinden sonra ve şirket hesaplarına intikalini takip eden en geç ikinci iş gününde katılımcı veya varsa sponsor kuruluş tarafından belirlenen fonlar için gerekli talimatlar verilerek yatırıma yönlendirilir. Bu yükümlülüğün süresi içerisinde yerine getirilmemesi halinde, katılımcının dahil olacağı fonun son aylık getirisinin iki katı tutarında aylık gecikme cezası uygulanır ve bu tutar katılımcının hesabına ilave edilir.

4- Gider Kesintisi Uygulaması

Bireysel emeklilik faaliyetlerinin gerektirdiği masrafların karşılanması amacıyla yeterli miktarda gider kesintisi yapılabilir. Bunlardan biri giriş aidatı alınmasıdır. Alınacak bu aidat, katılımcının bireysel emeklilik sistemine ilk defa katılması sırasında veya yeni bir bireysel emeklilik hesabı açtırması halinde, aylık brüt asgari ücretin yarısını aşamaz.

İkinci kesinti türü yönetim gideri kesintisidir. Bireysel emeklilik hesabına yapılan katkı payları üzerinden azami yüzde sekiz oranında alınabilecek bu kesinti yanında, fon net varlık değeri üzerinden hesaplanmak suretiyle günlük azami yüz binde on oranında fon işletim gideri kesintisi alınabilir.

Yukarıda bahsedilen kesintilerin yapılabilmesi, şekli teklif formunda ve emeklilik sözleşmesinde açıkça belirtilmesine bağlıdır.

5- Emeklilik Şirketlerinin Kuruluş Esasları

Emeklilik şirketi, 4632 sayılı Kanuna göre kurulan ve bireysel emeklilik sisteminde faaliyet göstermek üzere emeklilik branşında ruhsat almış şirketi ifade eder. Şirket, 21.12.1959 tarihli ve 7397 sayılı Sigorta Murakabe Kanunu hükümlerine göre hayat ve ferdi kaza sigortaları branşlarında da ruhsat alabilir.

Şirketin emeklilik branşı dışında başka bir branşta da faaliyet göstermesi halinde her bir branşa ait hesaplar ayrı tutulur.

Kurulacak şirketin;

- a) Anonim şirket şeklinde kurulması,
- b) Faaliyet konusunun 4632 sayılı Kanunda belirtilen faaliyetlerle sınırlandırılmış olması,
- c) Sermayesinin yirmi trilyon liradan az olmaması ve ödenmiş sermayesinin asgari on trilyon olması ve kalanının üç yıl içerisinde ödenmesinin taahhüt edilmesi,
- d) Hisse senetlerinin nakit karşılığı çıkarılması ve tamamının nama yazılı olması,
- e) Ana sözleşmesinin 4632 sayılı Kanun hükümlerine uygun olması,

- f) İş planı ve sistem tasarımı ile yapılabilirlik raporlarının sunulması,
- g) Kurucularının;

1. Tasfiyeye tabi tutulan bankerler, bankalar, sigorta şirketleri ile para ve sermaye piyasalarında faaliyet gösteren diğer kurumlarda doğrudan ve dolaylı yüzde on veya daha fazla bir oranda pay sahibi olmaması,

2. İlgili mevzuat çerçevesinde faaliyetlerinin tamamen veya belirli faaliyet alanları itibariyle sürekli veya başvuru tarihinden önceki bir yıl içerisinde bir ay veya daha fazla süreyle geçici süreyle durdurulma kararı verilmemiş olması,

3. Müflis veya iflâs anlaşması ilan etmiş olmaması, kasten işlenen bir suçtan dolayı beş yıl veya daha fazla süreyle hapis cezasına ya da devletin güvenliğine karşı suçlar, Anayasal düzene ve bu düzenin işleyişine karşı suçlar, zimmet, irtikâp, hileli iflas, ihaleye fesat karıştırma, edimin ifasına fesat karıştırma, bilişim sistemini engelleme, kaçakçılık, vergi kaçakçılığı veya haksız mal edinme gibi suçlarından mahkûm olmaması,

4. Emeklilik şirketi olmanın gerektirdiği mali güç ve itibara sahip olması, gerekir.

6- Emeklilik Şirketlerinde Mali Bünyenin Güçlendirilmesi

Şirketin sözleşmelerden doğan yükümlülüklerini yerine getiremediğinin veya mali bünyesinin katılımcıların hak ve menfaatlerini tehlikeye düşürecek düzeyde zayıflamakta olduğunun tespiti hallerinde Hazine Müsteşarlığının (Müsteşarlık) bağlı olduğu Bakan, şirketin yönetim kurulundan;

a) Sermayenin artırılmasını, ödenmemiş kısmının ödenmesini, sermayeye mahsuben ödeme yapılması için ortaklara çağrıda bulunulmasını veya kâr dağıtımının durdurulmasını,

b) İştiraklerin ve sabit değerlerin kısmen veya tamamen elden çıkarılmasını veya elden çıkarılmasının durdurulmasını, yeni iştirak ve sabit değerler edinilmemesini,

c) Serbest varlıkların gösterilecek bir bankada bloke edilmesini ve bu varlıklar üzerinde izinsiz tasarruf edilmemesini,

d) Şirketin mali bünyesini düzeltmeye yönelik diğer tedbirlerin alınmasını, isteyebilir.

7- Emeklilik Yatırım Fonuna İlişkin Düzenlemeler

Fon, şirket tarafından emeklilik sözleşmesi çerçevesinde alınan ve katılımcılar adına bireysel emeklilik hesaplarında izlenen katkıların, riskin dağıtılması ve inancılı mülkiyet esaslarına göre işletilmesi amacıyla oluşturulan malvarlığıdır. Fonun tüzel kişiliği yoktur. Fon 4632 sayılı Kanunda yer alan amaçlar dışında kullanılamaz ve kurulamaz.

Şirketin, fon içtüzüğü, emeklilik sözleşmesi ve Kurulca belirlenecek diğer belgelerle birlikte, fon kurmak üzere Kurula başvurması zorunludur. Kuruluş izni almak üzere yapılacak başvurularda istenilecek şartlara ilişkin esas ve usuller Müsteşarlığın uygun görüşü alınarak Kurul tarafından belirlenir.

8-Fonun Malvarlığı, Portföyü ve Varlıklarının Saklanması İlkeleri

Fonun malvarlığı, şirketin 4632 sayılı Kanundan, 28.07.1981 tarihli ve 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'ndan, emeklilik sözleşmesinden, fon içtüzüğünden ve ilgili mevzuattan doğan yükümlülüklerini yerine getirmesi ve sorumluluğunu karşılaması dışında hiçbir amaçla kullanılamaz. Fon malvarlığı rehnedilemez, teminat gösterilemez, üçüncü şahıslar tarafından haczettirilemez ve iflas masasına dâhil edilemez.

Şirket, emeklilik sözleşmelerinde belirtilmek koşuluyla, para ve sermaye piyasası araçlarından oluşan farklı portföy yapılarına sahip, Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) tarafından belirlenen türlerden olmak üzere en az üç fon kurmak zorundadır.

9- Denetim

a) Genel Esaslar

Şirketin, fonların ve portföy yöneticileri ile saklayıcıların 4632 sayılı Kanun kapsamındaki faaliyetleri en az yılda bir kez Müsteşarlık ve SPK tarafından denetlenir.

Şirketin 4632 sayılı Kanun çerçevesinde yürütülen emeklilik faaliyetleri ile sigortacılık faaliyetleri Müsteşarlığın denetimine tabidir. Şirketin fonlarına, portföy yöneticilerine ve saklayıcılara ilişkin hesap ve işlemleri ise SPK'nın denetimine tabidir. Denetimlere ilişkin raporlar, konularına göre Müsteşarlık veya SPK tarafından değerlendirilir ve sonuçlandırılır.

b) Emeklilik Gözetim Merkezi

Müsteşarlık, bireysel emeklilik sisteminin güvenli ve etkin biçimde işletilmesini sağlamak, katılımcıların hak ve menfaatlerini korumak amacıyla şirketlerin ve bireysel emeklilik araçlarının faaliyetlerinin gözetim ve denetimine yönelik alt yapı oluşturulmasına, bireysel emeklilik hesaplarına, emeklilik planlarına, işlemlerin konsolidasyonuna, katılımcılara ait bilgilerin saklanmasına, kamunun ve katılımcıların bilgilendirilmesine, istatistik üretimine, bireysel emeklilik araçları siciline ve bireysel emeklilik araçları sınavına ilişkin işlemlerin yapılması ile hayat sigortaları ve diğer sigorta branşlarına ilişkin verilebilecek diğer görevleri yerine getirmek üzere özel hukuk hükümlerine göre kurulmuş bir tüzel kişiyi emeklilik gözetim merkezi olarak görevlendirebilir.

10- Bağımsız Dış Denetim

Şirketin mali yönden bağımsız dış denetiminin, bağımsız denetleme kuruluşları tarafından yılda en az bir kez yapılması zorunludur. Şirketin bağımsız dış denetimine ilişkin esas ve usuller Müsteşarlık belirlenir. Müsteşarlık, 3568 sayılı Serbest

Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanununa göre denetlemeye yetkili olanlar tarafından kurulacak kuruluşların kuruluş şartlarını ve çalışma esaslarını Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliğinin görüşünü alarak belirler ve listeler halinde yayınlar. Fonların hesap ve işlemleri ayrıca, üçer aylık dönemler itibarıyla bağımsız dış denetime tabidir. Fonların bağımsız dış denetimine ilişkin esas ve usuller ise Müsteşarlık tarafından belirlenir.

III- ULUSLARARASI DÜZLEMDE VERGİLEME VE ANALİZİ

1.Vergileme-İktisadi Karar ilişkisi

Vergi, birey ve firmaların iktisadi kararlarının alınması ve uygulanmasında esas alınan faktörlerin başında gelmektedir. Yüksek vergi yükü daha fazla vergi kaçırılmasına yol açmakta, vergi tabanını daraltmakta ve bu açığı finanse edecek mevcut ekonomik faaliyetler üzerinde yüksek nominal vergi yüklerine neden olmaktadır.

Verginin ekonomik faaliyetler üzerinde etkisi konusunda yapılan araştırmalardan daha fazlası, sadece yüksek vergi oranları ve buna bağlı vergi yükleri değil aynı zamanda hükümet düzenlemeleri, etkisiz ve iradeye bırakan ihtiyari vergi uygulamalarının da kayıtlı ekonominin daralması üzerinde ivme kazandıran bir yönünün olduğunu kanıtlamaktadır (Enste, 2010: 14)

Vergiden kaçınma yerine kullanılabilir diğer bir rasyonel tanımlama ekonomik özgürleşme veya özgürlük olarak ifade edilmektedir. İşletmeler veya bireylerin devlet düzenlemeleri ile fazlaca vergi ve diğer yük baskısı altında hissetmedikleri bir pozisyonda, çok fazla düzenlemelere uyma ve yüksek vergi ödeme zorunlulukları olmayacak ve dolayısı ile kayıtdışılığa yönelmenin rasyonelliği de ortadan kaybolacaktır (Enste, 2005: 134)

Kaldı ki deneysel araştırma sonuçları, ekonomik özgürleştirmenin olumlu sonuçlarını yeterince anlamamıza yetmektedir. Colorado Üniversitesinden seçilen öğrenciler üzerine yapılan bir uygulama, vergi kaçırma olgusunun düşük oranlı

vergileme grubunda yer alan öğrencilerden ziyade yüksek oranlı vergileme grubunda yer alan öğrenciler arasında daha yaygın olduğunu kanıtlamaktadır (Spicer and Becker, 1980:173)

Aynı şekilde, 1968-2001 yılları arasını kapsayan ve zaman serileri kullanılarak vergi yükündeki değişmelerin kayıtdışı ekonomi üzerindeki etkisini inceleyen ampirik araştırma sonuçları, vergi yükü arttığında mükelleflerin hızla kayıtdışına yöneldikleri, düştüğünde ise aynı hızla kayıtiçine yöneldiklerini teyit etmektedir (Ay, Köse ve Sugözü, 2005: 60-61).

Dolayısı ile vergi yükü iktisadi bir kararın alınmasında, bu karara dayalı faaliyetin icra edilmesinde ve nihayetinde hangi hacim ve boyutlarda gerçekleştirileceğine doğrudan etki etmektedir.

Eko sisteminin bir parçası olarak bireysel emeklilik sisteminde de sağlanacak her türlü vergi teşviki, fonda biriken sermayenin hacim ve derinliğini etkileyeceğinden oldukça önemli bir teşvik unsuru olabilecektir. Bireysel fon hesaplarının vergi olgusundan etkilenmeden veya vergi ile sağlayacak ayırık ve istisnai düzenlemelerle korunması, devlet açısından tasarruf hacminin artışı, birey açısından ise tasarruf edebilme kapasitesini doğrudan etkileyecektir. Bu ise kaynakların ekonomik sistem içerisinde özgürce ve fazlaca kamusal baskı hissedilmeden kullanılabilmesine hizmet edebilecektir.

Vergiler, tasarruf düzeyini ve onun unsurlarını, değişik mekanizmalar kanalı ile etkilemektedir. Bunlar arasında, mortgage faizlerinin indirilebilirliği, vergi istisnası, çalışanların emeklilik sistemlerinin kazanımlarının ve katkılarının vergiden istisna tutulması, farklı vergi oranları sayılabilmektedir (Kohl and O'Brien, 1998: 35).

Yapılan çalışmalar da ortaya koymaktadır ki vergi teşvikleri, tasarruf sahiplerinin getiri oranlarını artırmakta ve getiri oranlarındaki değişim ne olursa olsun, gelir ve ikame etkisi oluşturarak portföyün yeniden dağıtımını etkinleştirecektir (Kohl and O'Brien, 1998: 17).

Özellikle vergi teşviki çalışmaları, vergi teşvikli özel tasarruf fonlarının %20 ile %25 arasında net bir artış doğurduğunu kanıtlamaktadır (Kohl and O'Brien, 1998: 40).

2.Avrupa Birliği Ülkelerinde Bireysel Emeklilik Sisteminde Vergi Faktörü

Ülkeler arasında bireysel emeklilik fonlarında getiri farklılıkları, makroekonomik politikalar, vergilendirme, yapısal faktörler vb dahil olmak birçok ilişki faktör tarafından şekillendirilmektedir (Srinivas, Whitehouse, and Yermo2000: 38).

Fonlar, çalışanların hayatları boyunca değişik yaşam evrelerinde farklı portföyleri tercih edebilmelerine imkan veren, farklı risk-getirilerine sahip stratejiler sunabilmelidir (Srinivas, Whitehouse, and Yermo, 2000: 40).

Vergilemede rahatlama veya vergiyi asgari seviyelere çekmenin nihai amacı, bireysel tasarrufu özendirerek emekliliğe gidecek fon miktarını artırmak ve böylelikle daha yüksek bir emeklilik yaşamını garanti etmektir (European Commission, 2009: 20).

Bu araçların etkinliği ve maliyeti ne kadarlık ilave tasarruf artışı getireceği ile doğrudan ilintilidir. Kişilerin de tasarruf etme düşüncelerini, işverenin teşviki ve finansal danışmanlarından alacakları görüş ve tavsiyeler etkide bulunmaktadır. (European Commission, 2009: 20).

Bununla beraber, vergi indirimleri veya azaltımının bireyleri teşvik ettiği konusunda yeterli ve açık delil bulmak oldukça zordur. Örnek olarak vergi sübvansiyonlarının varolan tasarrufların yönünü değiştirmekten ziyade ilave tasarruf oluşturdukları tezi açık değildir (European Commission, 2009: 21).

Diğer bir konu, vergi indirimlerinden kimin ne ölçüde kazanç sağladığı ile ilgilidir. Vergi gibi tasarruf teşvik araçlarının Amerikan 401 (k) emeklilik fonlarının orta ve düşük gelir seviyelerine sahip olanlar açısından tasarruf artışı, yüksek gelir grupları açısından ise tasarruf deplasmanına yol açtıkları görülmüştür. Bu kanıt, vergi teşviklerinin gelir düzeyleri açısından iyi organize edilmeleri gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır (European Commission, 2009: 21).

Bazı üye ülkelerde doğrudan devlet destekleri ile ilave avantajlar sağlanması, daha yüksek tasarruf etmeye ihtiyacı olan düşük gelir seviyelerindeki bireylerin hedeflenmesine izin vermekte ve finansal yardım alamayan bu kişilerin paraları için daha yüksek bir değer atfedilmesini anlamayı kolaylaştırmaktadır (European Commission, 2009: 21).

a) İngiltere

İngiltere herhangi bir bireysel emeklilik sistemine katkı öncesi kazanç üzerinden gelir vergisi ödemek gereklidir. Bununla beraber, fon sağlayıcının hükümetten her cent için temel %20 oranında vergi iadesi hakkı saklıdır. Bu, ödenen 80 Pound karşılığı, bireysel emeklilik sisteminde 100 Pound birikmesi demek olacaktır. Daha yüksek bir oranda vergi ödenmesi durumunda, yine vergi iadesinin telefon veya resmi dilekçe ile başvurmak suretiyle farkın alınması mümkündür. (HM Revenue & Customs, 2012)

İngiltere’de, bireysel emeklilik sistemlerinde esas itibariyle ödenen vergilerin, vergi iadesi olarak geri alındığı görülmektedir. Vergi iadesi ise nakden kişisel hesaplara aktarılmamakta, sadece fon hesabında vergi miktarını telafi edecek şekilde bir artışla sonuçlanmaktadır. Yani, bireysel emeklilik sistemlerinde getiri üzerinden bir vergileme sözkonusu değildir. Daha yüksek bir temel oran üzerinden vergileme yapıldığında temel orana isabet eden kısım emeklilik fonuna, fark ise kişiye iade olarak gerçekleşmektedir.

b) Almanya

Almanya’da özel emeklilik fonları, kişisel emeklilik fonlarıdır ve bu fonlar kanunlar tarafından güvenceye altına alınmıştır. Hiçbir şekilde kredi kuruluşları veya devlet tarafından el konulmaz ve haczedilemez. Aynı zamanda miras olarak da bırakılamamaktadır. Fona yapılan ödemeler, yıl bazında belli bir vergi kredi şeklinde vergiden müstesna tutulmakta ve bu tutarlar, fondan yararlanıcı çocuklar ise ilave olarak artırılabilir.

Gönüllü mesleki emeklilik planları, şirketler tarafından çalışanlarına sağlanan yardımlar şeklinde organize edilmiştir. Gönüllü sistemler, farklı kategorilere ayrılmakta ve bunlar belirlenmiş fayda, belirlenmiş katkı veya en düşük faydalı katkı şeklinde sınıflandırılmaktadır. Planlar, değişik yollarla yapılandırılmıştır. Doğrudan yardım, katkı fonu, emeklilik şirketi, doğrudan sigorta veya emeklilik fonu. Bu fonların yapısı ile ilgili olarak değişik miktar ve oranlarda vergiden istisna düzeyleri ortaya çıkmaktadır.

3.Asya Ülkelerinde Bireysel Emeklilik Sisteminde Vergi Faktörü

a) Çin

Çinde, her ay standart bir ölçüde 1600 Yuan (CNR) lık bir vergi indirimi bulunmaktadır. Çalışanlara aylık kazançlarının %20 lik kısmını iş harcamaları olarak indirmelerine müsaade edilmektedir. Eğer kazanç, 4000 Yuan dan az ise çalışanlara sabit bir oranda 800 Yuan lık bir kısmı indirim hakkı tanınmaktadır. Bu yapı içerisinde bireysel hesaplara sosyal güvenlik katkı payları, gelir vergisinden müstesna tutulmuştur. Diğer taraftan, sağlanan emeklilik gelirleri ise kişisel gelir vergisi tarifesi üzerinden vergilenmektedir (OECD, 2012: 53).

Dolayısı ile Çin de bireysel emeklilik fonlarına katkı ödemeleri vergiden müstesnadır. Bununla beraber fonlardan elde edilen gelirler ise ülkede uygulanmakta olan gelir vergisi tarifesi üzerinden vergiye tabi tutulmaktadır. Önemli olan nokta, vergilemenin katkı payının tamamı üzerinden değil, getirisi üzerinden yapılmasıdır.

b) Endonezya

Endonezya' da, her birey için 2.880.000 Rupiah (IDR) lik vergi matrahından, bir indirim hakkı mevcuttur. Diğer taraftan iş ile ilgili harcamalar da vergi indiriminde kullanılmakta ve bu tutar, 1.296.000 Rupiah sınır olmak üzere kazancın %5 lik kısmına isabet etmektedir.

Bireysel emeklilik planlarına gelince işverenler, çalışanların emeklilik fonlarına ücretlerinin %2 si oranında katkı sağlamaktadır. Yukarıda belirtilen

indirimler dışında çalışanların emeklilik fonları için ayrı ve özel bir indirim sistemi öngörülemediği. Aynı vergi oranları, fon sahiplerine de uygulanmakta ve ayrıca emekliler için bir sosyal güvenlik katkısında bulunulmamaktadır (OECD, 2012: 61-62).

Endonezya’ da sistem, devletin sağladığı rutin vergi indirimleri dışında ayrıca tanımlanmış bir emeklilik sistemi indirimi getirmemektedir.

c) Malezya

Her ay gönüllü veya gönüllü fon katkıları için 5000 Malezya Ringiti (MYR) bir vergi indirimi bulunmaktadır. 55 yaşın altında olan işçilerden aylık kazancı 2000 Malezya Ringiti (MYR) veya daha az olanlar için sosyal sigorta sistemi devreye girmektedir. Bu sistem, yaşlılık sigortası mahiyetinde olmayıp sadece sakatlık, hayatta kalma ve diğer fon ve yardımlar için işlemektedir. Katkı oranları, 24 ücret sınıfı üzerine kurulmuş aylık gelirin % 0,5 ile sınırlandırılmıştır. Sosyal güvenlik katkı tutarları da vergi indirimi hakkına sahiptir. Bunun dışında ayrıca bir vergi indirimi veya ayrıcalığı sözkonusu değildir. Fondan sağlanan gelirler, 8 gelir basamağı ve % 1 den % 28’e değişen oranlarda şekillenen kişisel gelir vergisi tarifesiyle de muaf bulunmaktadır (OECD, 2012: 66-67).

Malezya’da da gerek vergi matrahından belli oran ve tutarlarda indirimler ve gerekse tanınan vergi muafiyetleri ile bireysel emeklilik sisteminin güçlü bir şekilde işlemesi için gerekli tedbirlerin alındığı görülmektedir.

d) Singapur

Merkez tasarruf fonu hesabına yapılan zorunlu katkı tutarları, tamamen vergiden istisna edilmiştir. Ayrıca çalışanların yaşına göre, kazanılan gelir desteği altında bir vergi indirimi de getirilmiştir. İlave olarak fon sahipleri için bir vergileme veya vergi yoktur ve onaylı gelir sağlayan şirketlerden alınan emeklilik gelirleri de kişisel gelir vergisinden istisna edilmiştir. Emekliler ayrıca bir sosyal güvenlik katkısı ödeme zorunluluğuna tabi değildir (OECD, 2012: 77).

IV-ULUSAL DÜZLEMDE BİREYSEL EMEKLİLİKTE VERGİLENDİRME

Bireysel emeklilik sistemine katkı paylarının ücretlilerin kişisel gelir vergisi matrahlarından indirimi, işveren ticari kazancının tespitinde gider olarak dikkate alınması ve elde edilen gelirlerin vergilendirilmesine yönelik aşağıdaki açıklamalar yapılmıştır.

1- Gelirin Niteliği

Katılımcılardan toplanan katkı payı veya primlerin nemalandırılarak hak sahibine geri ödenmesi esasına dayalı bireysel emeklilik sistemi ve benzeri nitelikteki birikimli şahıs sigortaları kapsamında elde edilen gelirler, Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesinde menkul sermaye iradı olarak tanımlanmıştır.

Katılımcıların sistemde kalma süreleri ve ayrılma biçimleri elde edilen gelirin niteliğini değiştirmemektedir.

2- Birikimsiz Sigorta Poliçeleri Dolayısıyla Elde Edilen Gelirler

Belirli risklere karşı yapılan ve riskin gerçekleşmesi halinde hak sahibine belirli bir ödeme yapılmasını öngören birikimsiz sigorta poliçeleri kapsamında yapılan ödemeler gelir vergisinin konusuna girmemektedir. Dolayısıyla, bu nitelikteki gelirlerin Gelir Vergisi Kanunu'nun 75. maddesi kapsamında menkul sermaye iradı olarak değerlendirilmesi mümkün değildir.

3- Karma Poliçeler Dolayısıyla Elde Edilen Gelirler

Ölüm, maluliyet ve benzer risklere karşı yapılan riziko teminatları ile birikimli teminatların aynı poliçede gösterilmesi durumunda, söz konusu poliçenin birikimli teminata isabet eden kısmı ile ilgili olarak yapılacak ödemeler menkul sermaye iradı olarak değerlendirilecektir. Birikimler dışında, sadece riskin gerçekleşmesi halinde yapılan ödemeler ise gelir vergisinin konusuna girmemektedir.

Ölüm, maluliyet ve benzer risklerin gerçekleşmesi halinde risk teminatına ilaveten sigortalıya risk anındaki birikimlerinin değerinin ödenmesi veya birikim veya

risk teminatından yüksek olanın ödenmesi esasına dayalı poliçelerde ödeme riskin gerçekleşmesine bağlı olarak yapılırsa dahi, birikimli teminata isabet eden tutar menkul sermaye iradı olarak değerlendirilecektir.

Örneğin; birikim veya risk teminatından yüksek olanın ödenmesi esasına dayalı bir poliçe kapsamında, riskin gerçekleştiği anda risk teminatının birikimden daha yüksek olması halinde, ödenecek tutarın birikime isabet eden kısmı menkul sermaye iradı olarak gelir vergisine tabi olacaktır. Risk teminatı ile birikim arasındaki tutar ise gelir vergisine tabi olmayacaktır. Ancak riskin gerçekleştiği anda birikim tutarının daha yüksek olması halinde ödenecek tutarın tamamı menkul sermaye iradı olarak değerlendirilecektir (3 Seri no'lu Gelir Vergisi sirküleri)

4- Elde Edilen Gelirlerde İstisna Uygulaması

Gelir Vergisi Kanunu'nun 22. maddesinde yapılan düzenleme ile elde edilen gelirlerin bir kısmı gelir vergisinden istisna edilmiştir.

Bu düzenlemeyle;

-Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlara yapılan ödemelerin % 25'i,

- Türkiye'de kâin ve merkezi Türkiye'de bulunan diğer sigorta şirketlerinden on yıl süreyle prim ödeyenlere yapılan ödemelerin % 10'u

gelir vergisinden istisna edilmiştir.

Bireysel emeklilik sisteminden vefat, maluliyet ve tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelere de yukarıda belirtilen istisna uygulanacaktır. Gelir vergisinden istisna edilen tutarlar üzerinden ise tevkifat yapılmayacaktır.

5- Gelir Vergisi Tevkifat Uygulaması

Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesinin birinci fıkrasının 15 numaralı bent hükmü uyarınca, emeklilik şirketleri; bireysel emeklilik sözleşmeleri dolayısıyla

yaptıkları ödemelerden, istisna edilen tutarlar hariç, gelir vergisi tevkifatı yapmak durumundadır.

Bakanlar Kurulu 12.1.2009 tarihli ve 2009/14592 sayılı Kararnamenin Eki Karar ile uygulanacak tevkifat oranlarını aşağıdaki şekilde belirlemiştir.

Bireysel emeklilik ile diğer sigorta şirketlerince;

-On yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemediği ayrılanlara yapılan ödemelerden % 15,

-On yıl süreyle katkı payı ödemiş olmakla birlikte bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar ile diğer şahıs sigortalarından on yıl süreyle prim veya aidat ödeyenlere ve vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerden % 10,

-Bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazananlar ile bu sistemden vefat, maluliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerden %5 oranında gelir vergisi tevkifatı yapılacaktır.

6- Elde Edilen Gelirin Yıllık Beyanname ile Beyanı

Gelir Vergisi Kanunu'nun 86. maddesinin birinci fıkrasının 1 numaralı bendinin (a) alt bendinde yer alan hükme göre, bireysel emeklilik sistemi ve şahıs sigortalarından elde edilen ve menkul sermaye iradı olarak tanımlanmış gelirler, tutarı ne olursa olsun yıllık beyanname ile beyan edilmeyecektir.

Dolayısıyla, Gelir Vergisi Kanunu'nun 94. maddesi kapsamında yapılan tevkifat nihai vergileme haline dönüşmektedir.

7-Katkı Paylarının Vergi Matrahından İndirimi

a) Ücret Matrahından İndirimi

Vergiye tabi ücret matrahının tespitinde bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payının elde edilen ücretin % 10'una kadar olan kısmı indirim konusu yapılabilecektir.

Bireysel emeklilik sistemi için ödenen primlerin birlikte olması halinde matrahtan indirim konusu yapılabilecek tutar ücretin % 10'u ile sınırlı olacaktır. İndirim konusu yapılacak katkı payı tutarının tespitinde esas alınacak ücret işveren tarafından çalışana hizmeti karşılığında ödenen aylık (maaş), prim, ikramiye, sosyal yardımlar ve zamlar gibi sürekli nitelikteki ödemelerin brüt tutarlarının toplamı olacaktır. Gider karşılığı olarak ödenen tutarlar (yapılan gerçek bir giderin karşılığı olsun olmasın) dikkate alınmayacaktır.

Bir takvim yılı içerisinde bireysel emeklilik primleri ile ilgili olarak yapılabilecek indirim tutarı asgari ücretin yıllık tutarını aşmayacaktır. Bu sınırlama yıllık bazda dikkate alınacak olup, yıl içinde asgari ücret tutarında meydana gelebilecek değişiklikler, indirim yapılacak tutarların hesabında dikkate alınacaktır.

Ücretlinin eşine ve küçük çocuklarına ait bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payları da yukarıda belirtilen sınırlamalar çerçevesinde indirim konusu yapılabilecektir. Bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı paylarının vergi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilmesi için; bireysel emeklilik şirketlerinin 4632 sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu'nun 8. maddesinde yer alan hüküm uyarınca emeklilik branşında ruhsat almış şirketlerden olması, şahıs sigorta şirketlerinin ise Türkiye'de yerleşik ve merkezinin Türkiye'de olması gerekmektedir.

b) Yıllık Beyanname ile Beyan Edilecek Gelirlerden İndirimi

193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 89 uncu maddesine göre, yıllık beyanname veren mükellefler, vergi matrahlarının tespitinde bireysel emeklilik sistemine ödedikleri katkı payının beyan edilen gelirin %10'una kadar olan kısmını gelir vergisi matrahlarının tespitinde indirim konusu yapabileceklerdir. Bireysel emeklilik dışında

kalan şahıs sigortaları için ödenen primlerin ise beyan edilen gelirin %5'ine kadar olan kısmı matrahın tespitinde indirim konusu yapılacaktır. Beyan edilen gelir olarak, yıllık gelir vergisi beyannamesinde yer alan indirimler ve geçmiş yıl zararları toplamından önceki tutar esas alınacaktır.

Bireysel emeklilik sistemi ile diğer şahıs sigortaları için ödenen primlerin birlikte olması halinde matrahtan indirim konusu yapılabilecek tutar beyan edilen gelirin %10'u ile sınırlı olacaktır. Bu durumda şahıs sigorta primleri için %5 oranındaki sınır ayrıca aranacaktır.

Mükellefin eşine ve küçük çocuklarına ait hayat, ölüm, kaza, hastalık, sakatlık, işsizlik, analık, doğum ve tahsil gibi şahıs sigorta poliçeleri ve bunlar adına bireysel emeklilik sistemine ödenen prim ve katkı payları da yukarıda belirtilen sınırlamalar çerçevesinde indirim konusu yapılabilecektir.

c) Ticari Kazancın Tespitinde Gider Olarak İndirimi

193 sayılı Kanununun 40. maddesinin 9 numaralı bendinde yer alan hüküm işverenler tarafından ücretliler adına bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı paylarının, ücretlerle ilişkilendirilmeksizin, ticari kazancın tespitinde gider olarak indirilmesine imkân tanımaktadır.

Bu kapsamda indirim konusu yapılabilecek tutar, ücretlinin elde ettiği ücretin %10'unu ve yıllık bazda asgari ücretin yıllık tutarını aşamayacaktır.

Gerek işverenler gerekse ücretliler tarafından ödenen ve vergi matrahının tespitinde dikkate alınan katkı paylarının toplamı, ücretlinin elde ettiği ücretin %10'unu ve yıllık bazda asgari ücretin yıllık tutarını (Gelir Vergisi Kanunu'nun 63. maddesinin birinci fıkrasının (3) numaralı bendinde belirlenen oran ve haddi) aşamayacaktır.

Hem işveren hem de ücretli tarafından katkı payı ödenmesi ve toplam tutarın yukarıda belirtilen sınırı aşması halinde, indirimin öncelikli olarak ücret matrahının tespitinde mi yoksa ticari kazancın tespitinde mi yapılacağı konusu taraflarca serbestçe belirlenebilecektir (Çolak, 2004).

8-Diğer Esaslar

a) Katkı Payı Ödemelerinin Belgelendirilmesi

Gelir Vergisi Kanununun 63 ve 89. maddelerinde yer alan hükümler uyarınca şahıs sigortaları ile bireysel emeklilik sistemine ödenen katkı payı ve primlerin, belirli şartlar çerçevesinde, gelir vergisi matrahının tespitinde indirimi mümkün bulunmaktadır. İndirimin doğru bir şekilde uygulanabilmesi için ödeme tutarı ile tarihinin belgelendirilmesi gerekmektedir.

Katkı payı ödemeleri makbuz karşılığı doğrudan bireysel emeklilik şirketine yapılabildiği gibi, banka şubeleri, bankaların otomatik para çekme makineleri, internet veya telefon bankacılığı, kredi kartları veya posta çeki aracılığıyla da yapılabilmektedir.

Ödeme tutarı ve tarihinin; bireysel emeklilik şirketlerince düzenlenen makbuzlarla ya da ödeyenin adı ve soyadı, ödemenin ait olduğu dönem, ödenen katkı payı tutarı, ödeme yapılan bireysel emeklilik şirketinin unvanına ilişkin bilgilerin yer alması koşuluyla banka dekontları, otomatik para çekme makinesi makbuzları, kredi kartı ekstrelere ve posta çekleri ile tevsik edilebilmesi mümkündür.

Ayrıca, emeklilik sözleşmesinin bir örneğinin işverene verilmesi halinde emeklilik şirketlerince faks veya e-posta yoluyla katılımcılara gönderilen makbuz örnekleri ile internet ortamında yapılan ödemelere ilişkin olarak bilgisayardan alınan çıktılar esas alınarak da indirim uygulanabilecektir. Bu durumda bir önceki paragrafta belirtilen belgelerden birinin ya da yapılan ödemelerin tutarı, dönemi ve tarihini gösteren emeklilik şirketlerince düzenlenmiş bir yazı veya ekstrenin, indirimin uygulandığı ücretin ilgili olduğu yılı izleyen yılın ikinci ayı sonuna kadar işverene iletilmesi gerekmektedir. Herhangi bir sebeple işten ayrılma olması durumunda söz konusu belgeler işten ayrılmadan önce işverene iletilecektir. Ancak, işverence uygun görülmesi halinde, işten ayrılma tarihinden itibaren bir ay içinde de iletilebilecektir.

Emeklilik katkı payının emeklilik şirketine hizmet erbabı tarafından doğrudan ödenmeyip, işverenler aracılığıyla ödenmesi halinde (grup bireysel emeklilik

sözleşmesi), bireysel emeklilik sözleşmesinin bir örneğinin işverende bulunması ve bu sözleşmede bireysel emeklilik katkı paylarının ödeme dönemleri ve tutarlarının belli edilmiş olması kaydıyla, hizmet erbabı için işveren tarafından emeklilik şirketine ödenen ve/veya hizmet erbabının ücretinden kesinti yapılmak suretiyle tahsil edilen katkı payı, her bir kişi için ayrıca yukarıda belirtilen belgeler aranmaksızın ücretin vergi matrahının tayininde indirim olarak dikkate alınabilecektir.

b) Katkı Payının İndirilebileceği Dönem

Katkı payının vergi matrahının tespitinde indirim konusu yapılabilmesi için, gelirin elde edildiği dönem ile ilişkili olması ve bu dönem sonuna kadar ödenmiş olması gerekmektedir.

Gelir vergisi uygulamasında vergilendirme dönemi takvim yılıdır. Bununla birlikte, tevkif yoluyla ödenen vergilerde, istihkak sahipleri ayrıca yıllık beyanname vermeye mecbur değilse tevkifatın ilgili bulunduğu dönemler vergilendirme dönemi sayılmakta ve kesilen vergiler gelir vergisinin yerine geçmektedir. Buna göre, yıllık beyanname indirim konusu yapılacak katkı payının, beyannamenin ilgili olduğu yıl ile ilişkili olması ve bu yılın sonuna kadar ödenmesi, ücretlere ilişkin indirimde ise ücretin ilgili olduğu ay ile ilişkili olması ve bu aylık dönemin sonuna kadar ödenmiş olması gerekmektedir.

Bireysel emeklilik sisteminde, katkı payları aylık, üç aylık, altı aylık ve yıllık dönemler itibarıyla belirlenebilmekte ve ödenmektedir. Aylık bazda yapılacak indirimde, katkı payının peşin ödenmesi veya taksit dönemlerinin bir aydan daha uzun belirlenmesi halinde, katkı payı tutarı ilgili olduğu aylar dikkate alınarak (ödenmiş olması şartıyla) indirim konusu yapılacaktır. Oransal sınırlar çerçevesinde kalsa dahi daha sonraki aylara ilişkin peşin olarak ödenen tutarların ödendiği ayda indirim konusu yapılması mümkün değildir.

Yıllık bazda yapılacak indirimde de sadece gelirin ilgili olduğu yıla ilişkin katkı payı tutarı indirim konusu yapılacaktır. Örneğin 1 Temmuz 2011 tarihinden başlamak üzere bir yıllık yapılan ve bedeli peşin olarak ödenen emeklilik katkı

payının altı aylık kısmının 2011 yılına, diğer altı aylık kısmının da 2012 yılına ilişkin beyannamede indirim konusu yapılması gerekir.

Genel bütçeye dâhil idare ve müesseseler yaptıkları vergi tevkifatı için muhtasar beyanname vermemektedir. Ücretlerini peşin alan ücretlilerin, aylık dönemler itibariyle ödedikleri bireysel emeklilik katkı payları, ödeme belgesinin katkı payının ait olduğu ay içinde işverene ibraz edilmesi koşuluyla oransal ve mutlak sınırlamalar çerçevesinde izleyen aylara (bir sonraki aya) ait ücretlerin vergi matrahının hesabında indirim olarak dikkate alınabilecektir.

c) İndirilemeyen Katkı Paylarının Durumu

Zarar beyanı ya da oran ve tutar sınırlamaları dolayısıyla yıllık beyannamede indirim konusu yapılamayan katkı paylarının daha sonraki yıllarda indirim konusu yapılması mümkün değildir.

Aynı şekilde ücretlilerin ödediği katkı payının ilgili olduğu ayda indirilemeyen kısmı, izleyen aylara ait ücretin matrahından indirilemeyecektir.

d) Belirlenmiş Sınırların Üzerinde Yapılan Ödemeler

Bireysel emeklilik uygulamasında sözleşmede aksine bir hüküm bulunmaması halinde, sözleşmede ilgili dönemde ödenmesi öngörülenin üzerinde ödenen katkı payı, ödeme tarihinden önceki son bir yıllık döneme ait ödenmemiş katkı paylarına mahsup edilmekte veya ödeme tarihinden itibaren azami bir yıllık dönemde ödenmesi gereken katkı payı olarak kabul edilmektedir. Diğer hallerde, katkı payının üzerinde yapılan ödemeler ilgili ödeme tarihindeki katkı payı olarak kabul edilmektedir.

Sözleşmede dönem için belirlenen katkı payının üzerinde ödeme yapılması ve bu ödemenin ileriki dönemler için ödenmesi gereken katkı payı olarak kabul edilmesi halinde, ödenen katkı payı ilgili olduğu dönemde indirim konusu yapılabilecektir. Sözleşmede o dönem için ödenmesi öngörülen katkı payı tutarının üzerinde ödeme yapılması ve bu fazlanın ödemenin yapıldığı döneme ilişkin katkı payı olarak kabul edilmesi halinde, indirim hakkı sadece o dönemle ilgili olarak kullanılabilir olup oran ve tutar yönünden sınırlamalar nedeniyle indirilemeyen kısım, daha sonraki dönemlerde indirilemeyecektir.

e) Geçmiş Dönemlere Yönelik Ödemelerin Durumu

193 sayılı Kanununun 63 ve 89. maddelerinde yapılmış olan düzenlemelere göre, ödenmemiş katkı payları, emeklilik sözleşmesi bulunsa dahi indirim konusu yapılamamaktadır. Geçmiş dönemlere ilişkin olarak yapılan katkı payı ödemelerinin düzeltme yoluyla ödemenin ilgili olduğu dönemin matrahının tespitinde indirim konusu yapılması da mümkün değildir. Ancak ödemenin geçmiş dönem, cari dönem veya izleyen dönemleri de içeren bir ödeme olması halinde, geçmiş döneme ilişkin katkı payı tutarı da ödemenin ilgili olduğu kalan aylarda indirim konusu yapılabilecektir.

f) Birden Fazla İşveren Olması Miktar Sınırının Uygulanması

Birden fazla işverenden ücret alınması durumunda, yıllık asgari ücrete ilişkin miktar sınırlamasının ücretli tarafından verilecek bilgiler çerçevesinde yürütülmesi gerekir. Bu anlamda özellikle yıl içinde işe başlamalarda ileride doğabilecek sorunları önlemek açısından ücretliden sigorta primi ve katkı payı konusunda daha önce yapılan uygulamalarla ilgili olarak yazılı bilgi alınması gerekir.

V-BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNDE MEVCUT VERGİLEME İLKELERİNİN ANALİZİ

193 sayılı Kanununun “Menkul Sermaye İradı” başlıklı 75 inci maddesinin ilk fıkrasında sahibinin ticari, zirai veya mesleki faaliyeti dışında nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde ettiği kar payı, faiz, kira ve benzeri iratların menkul sermaye iradı olduğu belirtilmiştir. Aynı maddenin 15 numaralı bendinde ise, on yıl süreyle prim, aidat veya katkı payı ödemediği ayrılanlara yapılan ödemeler ile emeklilik hakkı kazanmadan ayrılanlar, emeklilik ile vefat, malûliyet veya tasfiye gibi zorunlu nedenlerle ayrılanlara yapılan ödemelerin de menkul sermaye iradı sayılacağı hükmüne yer verilmiştir.

Görülebileceği üzere, ödenen katkı paylarının geri alınması sürecinde menkul sermaye iradından daha ziyade servet vergilemesine dönüşebilecek bir vergilemenin benimsendiği anlaşılmaktadır.

Bu tanımlama yapılırken kanun koyucunun temel aldığı nokta, menkul sermaye iradının kaynak sorgulamasına gidilmeksizin elde edildiğinde bu vasıfla gelir unsuru olarak nitelendirilmesinden başka bir şey değildir. Kaynağına müracaat edilmeksizin, elde edilen gelirin menkul sermaye iradi olarak nitelenmesi için ödenen katkı paylarına ilave olarak kâr payı, faiz, kira ve benzeri iratlar şeklinde artı bir değer ortaya konulması zorunlu ve gereklidir. Sisteme ödenen katkı paylarının, geri ödeme tutarları ile mukayese edilmeden tamamının menkul sermaye iradi addedilerek tevkifata tabi tutulması, vergileme ilkeleri ile örtüşmeyecektir.

Nitekim Danıştay 4.Daire Başkanlığının 2009/8882 Esas No'lu Kararının sonuç bölümünde,

“193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun yukarıda belirtilen 75 inci maddesinin ilk fıkrasında menkul sermaye iradının tanımı yapılmış ve açıkça nakdi sermaye veya para ile temsil edilen değerlerden müteşekkil sermaye dolayısıyla elde edilen kar payı, faiz, kira ve benzeri iratların menkul sermaye iradi olduğu belirtilmiştir. Buna göre davacının sigorta şirketine üç yıl boyunca nakden yaptığı ödemeler dolayısıyla elde ettiği gelir, menkul sermaye iradi sayılacağından, sigorta şirketince yapılan ödemelerin tamamı değil bu ödemenin ana para dışında kalan kısmı menkul sermaye iradi niteliğindedir. Bu nedenle davacıya iade edilen toplam ödeme üzerinden 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 94 üncü maddesinin 15/a bendi uyarınca yapılan tevkifatta hukuka uyarlık bulunmamaktadır.”

İfadelerine yer verilmiştir (Bkz. 8.4.2011/ 27899 R.G.) .

Yargı kararında da açıkça görüleceği üzere, emeklilik şirketince yapılan anapara ödemelerin dışında kalan kısımların menkul sermaye iradi olarak vergilemeye esas alınması gerektiği vurgulanmaktadır.

VI-BİREYSEL EMEKLİLİĞE VERGİ TEŞVİKİ TEDBİRLERİ

Faaliyet gösteren tüm emeklilik fonları, ortaklık ve portföylerin temel esprilerinden biri bireysel tasarrufu vergi indirimi ve diğer teşvik mekanizmaları ile geliştirerek ekonomiye kazandırmak ve yatırım kapasitesinin artışına zemin hazırlamaktadır.

Yatırım kapasitesinin yurtiçi gerek kamu ve gerekse özel tasarruflardan sağlanacak kaynaklardan finansmanı, bir yandan cari açıkla etkin bir mücadele enstrümanı olarak işlev görürken diğer yandan tasarruf açığına bağlı olarak yüksek faiz ve düşük kur eşliğinde olası sıcak para hareketlerine de kendiliğinden bir denge vasfı görebilmektedir.

Temel hedef, tasarruf edilebilir geliri artırmak ve cari açığı azaltmak olduğunda vergilemenin buna dönük uygun araçlarla yeniden dizaynı önem arz etmektedir.

Kendi içinde barındırdığı birtakım yapısal sorunlara rağmen zorunlu emeklilik sistemlerine tamamlayıcı nitelikte bireysel emeklilik sistemlerinin geliştirilmesi, fon büyüklerinin artırılması noktasında gerek mevcut mevzuat içerisinde ve gerekse yeni tedbirlerle belli bir aşamaya gelinmesi mümkündür. İlerleyen kısımda, bireysel emeklilik sistemi özelinde alternatif öneriler şeklinde neler yapılabileceği üzerinde durulacaktır (Çolak, 2011).

1. Vergiden İstisna Tutarlarının Kademelenmesi ve Artırılması

Mevcut vergi sistemimizde, bireysel emeklilik sisteminden emeklilik hakkı kazanarak veya bu hakkı kazanmadan zorunlu hallerle ayrılmalarda tevkifat kapsamından yapılan ödemelerin belli bir oranı (%25) istisna edilmiştir.

Bu istisnanın kapsamında, emeklilik hakkını kazanmadan ayrılanlar ile Kanunda yazılı zorunlu şartlar dışında veya istek üzerine ayrılmalarda katılımcıya yapılan ödemeler öngörülmemiştir.

Bireysel emeklilik sistemde amaç, bireyler açısından kamusal emeklilik sistemlerine ek olarak ikinci bir sosyal güvence olmasından öte kamu açısından var olan tasarruf açığının kapatılabilmesine yönelik bireysel tasarrufların ekonomiye kazandırılması olduğu çok açıktır. Bu noktada da sistemde ne kadar fazla kalınırsa o kadar kamusal finansmana katkı sunulmuş olmaktadır.

Dolayısı ile vergiden istisna miktarların sistemden çıkış alternatiflerine göre (bu, sistemde en fazla süre kalıp, bireysel emeklilik hakkının kazanılmasına kadar giden süreç içerisinde artırımlı uygulanabilir) farklı oranlarda uygulanabilmesinin yasal düzenlemeye kavuşturulması ve istisna hadlerinin artırılması, sisteme yeni katılımcıların cezbedilmesi için önemli bir fırsat sunabilecektir.

2. Vergi Avantajının Peşin veya Kredili Olarak Sağlanması

Mevcut sistemde, vergi avantajından faydalanmak, ilgili vergilendirme döneminde belgelendirilmiş prim ödemelerinin işverene ibrazı veya beyan edilecek gelirden indirilmesi suretiyle yerine getirilmektedir.

Özellikle ücretliler açısından, ücret vergi dilimlerinin ilk kademesine isabet eden vergi teşvik uygulamasının, ücretlinin her ay belge veya makbuz ibrazına ihtiyaç duyulmadan doğrudan yıllık yapılacak beyanla dönemsel ücrete yansıtılması veya dönemsel ücretin ilk ödemesinde peşin olarak ödenmesi de önemli bir katkı sunabilecektir.

Vergi kredisi sisteminde diğer bir yöntem ise kişilerin ödedikleri prim tutarlarının vergi teşvikini içerecek şekilde yeniden tasarlanmasıdır. Bu durumda örnek olarak kişinin ödediği 500 TL lik bir prim, bireysel emeklilik hesabına vergi indirimini (*İlk gelir diliminde vergilendirildiği varsayımı ile*) içerecek şekilde 575 olarak yansıyacaktır. Dolayısı ile devlet tarafından ilk vergi dilimine isabet eden vergi miktarı kadar tutar, peşin olarak bireylerin emeklilik sistemlerine katkı olarak sunulmuş olacaktır.

Karar verilmesi gereken husus, vergi kredisi veya peşin katkının sistemden emeklilik hali gerçekleşmesi dışındaki diğer alternatif ayrılma durumlarında uygulanıp uygulanmayacağı ile ilgilidir.

Bireysel emeklilik sisteminde amaç mümkün olduğu kadar bireylerin sistemde kalmasını teşvik etmek olmalı, dolayısı ile emeklilik şartı yerine kademeli orta ve uzun vadeli ayrı vergi kredi tutar/oranlarının belirlenmesi hedeflenmelidir.

3. Vergi Matrahlarından İndirim Oranlarının Bakanlar Kuruluca Artırılması

Gerek kamu kesimi gerekse özel sektör çalışanlarının kazandıkları geliri harcamak yerine tasarruf etmelerini sağlamak üzere, birtakım teşvik unsurlarına ihtiyaç duyulacağı kesindir. Bu ihtiyacı belirleyen temel ekonomik gerekçeler, kar payı, faiz geliri elde etme, vergi avantajı sağlama v.b kaynaklara bağlı olarak değişebilmektedir.

Faiz oranlarının yüksekliği, paranın likit olarak harcanmaya hazır halde bekletilme maliyetini yükseltir ve dolayısı ile hane halkı bu gelirlerini plase etme yoluna gider.

Faiz oranları stabil iken hane halkının tasarruf etme eğilimi, gelecek dönemlerde elde edeceği gelirini bugünkü değerine endeksli bir analize dayanır ve bu analizde elde edilecek gelirin vergileme oranları, vergiden müstesna tutulacak miktar önemli bir yer tutar.

Bu bağlamda, bireysel emeklilik sistemi içerisinde Bakanlar Kuruluna tanınan ve kanuni oranlar %5 ila %10 u iki katına kadar artırma yetkisinin kullanılması, önemli ölçüde tasarruf edilebilir kaynaklarda bir artışa yol açabilecektir. Bu oransal artışa paralel, ödenen prim tutarlarının asgari ücretin yıllık tutarını aşamaz şeklindeki kısıtlamanın da aynı ölçüde düzenlenmesi, önemli bir sinerjik katkı sunabilecektir.

4.Vergilemenin Sadece Faiz Geliri ile Sınırlandırılması

Gelir Vergisi Kanununa göre, bir gelirin vergilendirilmesi için elde edilen brüt gelir rakamlarından yapılan gider kalemlerinin indirilmesi ve net gelire ulaşılması gerekir.

Ticari kazanç sahipleri için brüt satış rakamlarından satılan malın maliyeti ve diğer giderlerin indirilmesi suretiyle vergilendirilebilir net ticari kazancın, ücret gelirlerinde brüt ücretten ödenen sigorta primleri, sendikal aidat gibi kalemlerin mahsubundan sonra kalan net ücretin vergilendirilebilir matraha esas alınmasında olduğu gibi menkul sermaye iratlarında da durum farklı bir görünüm arzetmez.

Yatırılan sermayenin dönem sonu itibariyle anaparası üzerinde elde edilecek kar payının, faiz v.b artı değer vergilendirilmesi ya da diğer bir deyişle sermayenin (S), S(t+1) döneminde ulaştığı brüt tutardan (S) nin indirilmesi suretiyle net artışa ulaşılması şarttır. Örneklemede S(t+1) dönemindeki tutarın menkul sermaye iradı hesabına dâhil edilmesi ile, bireyin sisteme yatırmaya dahi elinde olacağı (S), aşınacak ve böylelikle gelir vergisi değil bir servet vergilemesi ile karşı karşıya kalınacaktır. Kaldı ki mevcut mevzuat bir servet vergilemesine dönüşecek böyle bir yapıya müsaade etmemektedir.

Öyle ise bireylerin mevcut tasarruflarını sisteme plase etmelerini engelleyen servet vergilemesi yerine elde edilen net gelirin vergilemesi modeline geçilmesi de önemli ölçüde bireysel emeklilik fonları olmak üzere tasarruf araçlarına olan ilgiyi artıracaktır.

5. Kademeli İndirim Oranlarının Getirilmesi

Kademeli matrahtan indirim uygulaması da başkaca bir teşvik yöntemidir. Bu yöntemde, katılımcılara sistemde mümkün olduğunca uzun kalmalarını teminen öncesinde vergi indirimi, sistemden çıkış anında ise sistemde kalma sürelerine paralel bir vergi tevkifatı sisteminin teşvik amaçlı düzenlenmesi önerilmektedir.

Getirilecek sistemle, sisteme katkı payı ödemek suretiyle geçirilen sürelerin vadeleri dikkate alınarak vade ortalaması ve büyüklüklerine paralel bir vergi indirimi

modeli getirilebilecektir. İlk yıllarda gelir basamağının ilk dilimi ile sınırlı bir vergi avantajının, sistemde kalma vadesine bağlı olarak ilerleyen dönemlerde azami %20 ile sınırlı olmak üzere artırılabilmesi alternatifler arasında yer almaktadır.

Bu gerçek zamanlı ücretlilere sağlanacak vergi avantajı, sistemden çıkış sürecinde de işletilebilecektir. Mevcut vergileme rejiminde, sistemden emeklilik hakkı kazanarak ayrılmalarda %5 vergi kesintisi varken diğer durumlarda ise %10 ila %15 lik vergi kesintileri uygulanmaktadır. Bu vergi kesintileri de yine katkı payı ödeme sürecinde uygulanan vergi avantajı modelinde olduğu gibi bireysel emeklilik sistemine ödenen prim vadeleri esas olarak farklılaştırılabilir. Dolayısı ile sistemde ne kadar uzun kalınırsa sistemden çıkışta yapılacak vergi tevkifatını da o ölçüde aşağı çekecek bir yapı oluşturulabilir. Böylelikle uzayan vadelerle tasarrufların daha fazla ekonomik sistemde kullanılabilirliği artırılmış olacaktır.

6. İndirim Sürecinde Bürokratik Engellerin Kaldırılması

Vergi indirimine esas olmak üzere, ödenen bireysel emeklilik primlerinin belgelendirilmesi ve dönem içinde mutlaka işverene ibrazı zorunludur. Vergilendirme dönemi geçtikten sonra indirim talepleri kabul edilmemekte ve dolayısı ile bireyler primlerini gerçekte ödemelerine karşın vergi indiriminden istifade edememektedirler.

Bu uygulamada altı çizilmesi gereken gerçek ise primin ödenmiş olmasıdır. Prim belgelerinin geç teslimi sadece şekli bir şartın yerine getirilmemesidir ve bunun reel indirim hakkını engellememesi gerekir.

Yapılabilecek olan, ücretlilere belge ibrazı talebi yerine doğrudan ilgili sigorta şirketince ödeme belgelerinin işverene gönderilmesi, ibrazı veya işverence elektronik olarak kolayca takibini mümkün kılacak bir sistemin kurulmasıdır (Çolak, 2011:29-32)

VII- SONUÇ

2001 yılında finansal sistemimize giren bireysel emeklilik sistemlerinin gerek katılımcı sayısı ve gerekse fon büyüklüğü açısından önemli bir aşamaya geldikleri noktasında şüphe yoktur.

Kamunun özellikle tasarruf eksikliğinin karşılanmasına yönelik olarak hazırladığı ve finans kesiminin de önemli bir kaynak olarak değerlendirdiği bireysel emeklilik sistemlerinin uzun vadede sürdürülebilirliği, birey ve kamu açısından önemli fırsatları sunabilecektir.

Gün geçtikçe artan kamu hizmet çeşitliliğinin sadece vergilerle finanse edilebilirliğinin ekonomik kapasite ve vergilendirilebilir potansiyel dikkate alındığında bir sınırının bulunduğu açıktır. Bununla beraber vergilendirme kapasitesinin artırılmasında, uzun yıllardır kayıt içi faaliyetler için bir tehdit ve ekonomik düalizm içerisinde kaynak verimliliğini etkileyen kayıtdışı sektörün kayıt içine yönlendirilmesinin sağlayabileceği faydalar, burada analize dâhil edilmemiştir.

Bireysel tasarrufların değişik yatırım araçlarında plase edildiği ve bunun önemli bir kısmının ise banka ve finans kurumları dışında kayıtlı sisteme dahil olmadan tutulduğu bir ortamda, bunu sisteme kanalize edecek güçlü teşvik ve politikalara ihtiyaç olduğu kesindir.

Bunlardan biri olarak ortaya çıkan bireysel emeklilik sistemi ile önemli ölçülerde bireysel tasarrufların finans sektörü içine kanalize edilmesi sağlanabilmiştir. Bu başarının temelinde, öngörülen vergi indirimi ve istisnalarının yadsınamayacak bir payının olduğu görülebilmektedir. Zira, vergi yatırım yapma ve iktisadi karar alma öncesinde önemli bir değişkendir ve bu değişkenin iyi kullanılmaması veya zararlı yönde kullanımı, önemli ölçüde kaynak manipülasyonuna yol açabilmektedir.

İzleyen dönemlerde de güçlü bir şekilde bireysel emeklilik sisteminin katılımcılarına güçlü sinyaller göndererek sistemde kalmalarını teşvik etmek diğer yandan ise katılımcı sayısını artırmak noktasında vergi, stratejik bir politika aracı olarak kullanılmalıdır.

Vergi mevzuatının karmaşık, sıklıkla değişen yapısı ve uyum maliyetlerinin yüksekliği, doğal olarak vergi reformunun yapılmasını gerekli kılmaktadır. Yeni reform sürecinde, en az işlemle en çok vergiyi hazineye kazandırma ilkesi yerine, en

az mevzuat, en az bürokratik işlem ve en uygun vergileme yoluyla ekonomik ve sosyal hayatın gelişmesini sağlamak ilkesi, esas alınmalıdır.

Bu süreçte uluslar arası tecrübelerden istifa edilerek, bireysel emeklilik kazanımlarının vergiden istisna tutarlarının kademelendirilmesi ve artırılması, vergi avantajının peşin veya kredili olarak sağlanması, vergilemenin anapara üzerinde elde edilen faiz ile sınırlandırılması, matrahtan kademeli indirim oranlarının getirilmesi gibi politika önerileri birer çıkış alternatifi olabilecektir.

Yeni getirilmesi öngörülen teşvik modeline göre, bireysel emeklilik sisteminde indirim uygulaması yerine ödenen katkı payının ve yıllık brüt asgari ücretin yüzde 25'i ile sınırlı devlet katkısı sistemine geçilmesi, vergilendirmede de sadece getirinink dikkate alınması alternatifleri, bu yönde atılabilecek olumlu adımlar olarak değerlendirilebilecektir.

KAYNAKLAR

Çolak M. (2004), *Gelir Vergisi Kanunu'na Göre Tevkifat ve Uygulaması*, Sirküler Rapor, TÜRMÖB Yayınları.

European Commission, (2009), *Private Pension Schemes, The role in adequate and sustainable pensions*, Directorate-General, Social Affairs and Equal Opportunities, Unit E.4.

Kohl R. and O'Brien P. (1998), *The Macroeconomics of Ageing, Pensions And Savings*, OECD A Survey Economics Department Working Papers No. 200.

OECD (2012), *Pensions at a Glance Asia/Pacific 2011*, OECD Publishing, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264107007-en>.

Ay A., Köse N. ve Sugözü İ., “Vergi Yükü Değişmelerinin Kayıtdışı Ekonomiye Etkisinin Simetliliği Üzerine Bir İnceleme: Türkiye Örneği (1968-2001)”, *İktisat İşletme ve Finans*, Ağustos 2005, ss.60-61.

Çolak M. (2011), “Cari Açığın Azaltılmasına Yönelik Vergileme ve Bireysel Emeklilik Sistemi Örneği” , *Yaklaşım*, Aralık 2011, Sayı: 228, ss.29-32.

Enste, D.“The Shadow Economy and Institutional Change in EU Accession Countries - A Two Pillar Strategy for The Challenges Ahead” , *Economic Policy Researcher*,

Gerling Group, (Çevrimiçi) <http://www.csd.bg/fileSrc.php?id=10415,14> Haziran 2010, p.14.

Enste, D., “The Shadow Economy in OECD and EU Accession Countries-Empirical Evidence for The Influence of Institutions, Liberalization, Taxation and Regulation”, Size, Causes and Consequences of The Underground Economy: An International Perspective, Ed. by C.Bajada, F. Schneider, *Ashgate Publishing Company*, 2005, p.134.

HM Revenue & Customs (2012), “Tax relief on pension contributions”, http://www.direct.gov.uk/en/Pensionsandretirementplanning/Companyandpersonalpensions/Startingacompanyorpersonalpension/DG_10026927 (5.4.2012)

Spicer M. and Becker L.,(1980), “Fiscal Inequity and Tax Evasion: An Experimental Approach”, *National Tax Journal*, XXXIII, p.173.

Srinivas, P.S.; Whitehouse, E. and Yermo, J. (2000), “Regulating Private Pension Funds' Structure, Performance And Investments: Cross-Country Evidence”, *Social Protection Unit Human Development Network The World Bank*, pp.38-40.

[http://www.euracs.eu/cms/func/uploadedfiles/documenten_/4/EURACS%20pension summary2009_Germany.pdf](http://www.euracs.eu/cms/func/uploadedfiles/documenten_/4/EURACS%20pension%20summary2009_Germany.pdf), *Pensions in Germany*, (4.3.2012).

http://www.bundesbank.de/download/volkswirtschaft/mba/2001/200103mba_art03_pensionschemes.pdf, *Company pension schemes in Germany* (2001), (4.3.2012).

Hazine Müsteşarlığı, 2010 Yılı Türkiye'de Sigortacılık ve Bireysel Emeklilik Faaliyeti Hakkında Raporu, 2011, Tablo 57: Bireysel Emeklilik Sözleşmelerine İlişkin 2010 Yılı Verileri.

Gelir Vergisi Genel Tebliği: 256 sayılı, 9.8.2005 tarihli ve 25901 sayılı Resmi Gazete.

Gelir Vergisi Sirküleri: 13.8.2001 tarihli ve 3 sayılı.